

Ultimative krav til goldperioden!

Af kvægfyglæge Mogens Jakobsen

Goldperioden er ikke kun hvileperiode mellem to laktationer, men skal opfattes som 'træningslejr' før den kommende laktation. Koen stiller store krav til 'træningslejren' – ultimative krav, hvis koen skal yde det maksimale efter næste kælvning.

Landbrugets Hus, LRØ i Horsens var scene for "Det ultimative Kvægseminar" arrangeret af dyrlæge Nicolai Agger, Aggers Advice med netop overgangen mellem to laktationer som tema. Et tema, som aldrig bliver uaktuelt og fem førende forskere fra USA og Canada belyste hver især problemstillingen fra deres syns- og erfaringsvinkel. Mange gode og brugbare forslag kom frem, og alle var afslutningsvis enige om det 'ultimative' af dem alle – tilstrækkelig plads ved foderbordet.

Fasthold foderoptagelsen

Foderoptagelsen nedsættes helt naturligt hos kvier og køer umiddelbart op til kælvning. Forholdet er normalt fysiologisk bestemt og må ikke forveksles med eller bortforklare en nedsat foderoptagelse, der ligger ud over denne korte periode på 1 – 2 døgn før kælvning. Keyslerlingk fra Canada fremlagde resultater fra forsøg med en helt tydelig sammenhæng mellem forøget sygdomsrisiko efter kælvning og nedsat foderoptagelse før kælvning. Tidligere er en tilsvarende sammenhæng mellem sygdom umiddelbart efter kælvning og forøget risiko for sygdom eller nedsat produktion senere i laktationen påvist; endnu en grund til at fastholde så høj en foderoptagelse som mulig i tiden op til kælvning.

Ædepladser nok til alle

Tilstrækkelig foderoptagelse kræver ud over balanceret ration med tilstrækkelig energikoncentration også plads nok ved foderbordet til alle køer. Goldkøer er større, især bredere end køer længere henne i laktationen, og derfor skal ædepladserne være ekstra bredde, og der skal være en ædeplads til alle. Høj belægning ved foderbordet øger den aggressive konkurrence med svagere kvier eller køer som tabere og mindre foderoptagelse og større risiko for sygdom til følge. En fysisk adskillelse mellem goldkøerne ved foderbordet kan nedsætte konkurrencen og øge ædetid- og foderoptagelse.

Undgå flytninger

Ethvert gruppeskift koster mælkeydelse på grund af nedsat ædetid, flere afbrudte foderoptagelseperioder og andre forstyrrelser i tilknytning til etablering af ny rangordning. Samme forhold gælder også i goldperioden, hvor en succesfuld goldperiode indebærer så få gruppeskift som muligt. Koen er et socialt dyr og enhver adskillelse fra flokken udløser stress hos koen, et forhold som må tages i betragtning ved flytning til kælvningsboksen. Den seneste forskning, som blev præsenteret på mødet, anbefaler, at den højdrægtige ko højst skal adskilles fra resten af gruppen i et par dage.

Større senge

Der vil altid være en konflikt mellem ko og inventar. Inventar og staldindretning i videste forstand er projekteret ud fra en arbejdsmæssig synsvinkel og ikke nødvendigvis ud fra koens behov. Jo mere restriktivt sengebåsen indrettes, jo mindre attraktiv bliver den for koen. Goldkøer kræver mere plads, især i bredden, men også længden skal være tilstrækkelig for, at koen kan udføre sin normale rejse-adfærd med fremstød af hoved og hals. Filosofien om 'samme plads til alle' gælder ikke for køer, men løsdrift kræver nødvendigvis en række ens båse for at undgå at nogle fravælges – igen en balance mellem koens krav og det muliges kunst. Nigel Cook fra Wisconsin beskriver den optimale og fremtidssikrede sengebåse til goldkøer som bredere (135 cm for 800 kg ko) med sand, hvor udfordringen bliver at finde en balance mellem kokomfort og grad af tilsmudsning og behov for renholdelse af sengebåsen.

Indtil der foreligger sikker erfaring med sådanne bredere sengebåse, kan de største problemer med nuværende senge imødekommes ved fokus på sengebøjlsens udformning, fravær eller forkert placering af brystplanke, større fokus på koens behov for plads til normal

rejse-ligge adfærd og især forkert placering af nakkebovnen. Der er mange aktører på banen, alle med hver især deres syn på indretning af sengebåsen, og besættningsejers opgave er, at vurdere hvad der passer netop til hans dyr og i hans besætning.

Måltrettet overvågning

Tilsyn med goldkøer er en selvfølge, men køerne fortæller mere end man umiddelbart ser ved en hurtig gennemgang. Koens ædeadfærd kan afsløre meget og være en tidlig, måske det tidligste, tegn på kommende sygdom eller nedsat produktion. Iagttagelserne skal standardiseres og foretages af samme person for at give tilstrækkelig og sikker viden. Ken Nordlund fra Madison fremlagde en model, hvor alle nykælveres appetit blev bedømt efter følgende model: frisk TMR på foderbordet medens køerne malkes, og iagttagelse af nykælverens opførsel, appetit og foderoptagelse straks efter de kom retur fra malkning – virker enkelt, men kræver i praksis både mandskab med særlig træning og hensigtsmæssig indrettet stald.

Ultimative behov

Kælvningen er startskuddet til en ny laktation, og kommer koen helskindet gennem goldperiode, kælvning og nykælverperioden, er grunden lagt for en problemfri laktation med begrænset indsats til den enkelte ko. Tilstøder der problemer eller sygdom i tilknytning til kælvning, vil det forfølge koen langt hen i laktationen, og koen kommer ofte ind i en ond cirkel med ekstra krav til tilsyn, pasning og måske behandlinger for forskellige sygdomme.

Goldperioden har stor betydning for en vellykket kælvning og efterfølgende laktation, og koen stiller en række krav og har andre behov. Forstår besættningsejer og fodermester at aflæse og imødekomme disse behov, kan meget gøres for at tilgodese koens velfærd og sikre en høj og effektiv produktion. ■